

NIC GRÖNVALL:

Demokratin i det integrerade Europa

Det låga valdeltagandet då det gäller Europaparlamentet har lett till att parlamentets sammansättning inte reflekterar de politiska förhållandena i medlemsländerna.

Det nuvarande EG-parlamentet borde minskas i storlek och omvandlas till en andra kammare samtidigt som en ny första kammare med bättre nationell anknytning inrättas, anser Nic Grönvall.

Advokat Nic Grönvall är moderat riksdagsman.

Kampanjen mot svenskt medlemskap i EG har nu kommit i gång och har på gängse sätt fått stor mediauppmärksamhet. Ännu så länge förefaller nej-sägarna — i varje fall de seriösa debattörerna — koncentrera sig på påståendet att Sverige skulle förlora i suveränitet i sådan grad att ett svenskt medlemskap redan av det skälet skulle vara uteslutet.

Den tanken bygger på den felaktiga föreställningen att Sverige i dag har en suveränitet som gör oss helt oberoende av omvärlden; att Sverige är ett land där landets egna politiker bestämmer suveränt över landets utveckling.

Detta är naturligtvis inte sant. Den svenske medborgaren är väl medveten om att Sveriges utveckling är beroende av omvärldens förhållanden. Den svenska levnadsstandarden tilldelas dess resurser av omvärldens ekonomiska och politiska utveckling. Sedan får vi fördela dessa resurser efter egen vilja — och det har inte EG tänkt ta ifrån oss.

Demokratin som styrelseskick

Ett långt viktigare område att diskutera än suveräniteten är frågan demokratin i framtidens Europa — och för den delen även demokratin som politisk metod för att organisera statlig och överstatlig makt.

Demokratin är det bästa system som vi känner för detta. Demokratin garanterar medborgaren/väljaren inflytande över den exekutiva makten.

För att demokratin skall verka som ett styrelseskick, som understundom måste begränsa medborgarnas fulla handlingsfrihet, krävs:

- att demokratins metoder allmänt accepteras;

- att demokratins metoder är så flexibla att de kan anpassas till olika behov;
- och att demokratins medel är tydliga för och nära medborgarna.

EG-parlamentet

I EG-debatten talas så allmänt om "ett demokratiskt underskott" att varje debattör tycks förutsätta att ett sådant underskott verkligen finnes. Inte minst bidrar EG-parlamentet med upplysningar om sin egen ringa betydelse.

EG-parlamentet har 518 ledamöter. De utses i en valprocess som ett vart medlemsland bestämmer. Väljarunderlaget för en plats i EG-parlamentet är därför högst olika och kanske är det detta som leder till att regelmässigt blott omkring 375 ledamöter deltar i plenarsessionerna då besluten skall fattas. Kanske är detta bristande intresse också en återspeglning av det faktum att ledamöterna har olika betalt. EG-parlamentarikerna skall i princip betalas på samma sätt som nemlandets nationella parlamentarikar — och då kan skillnaderna bli stora. Det vet inte minst en svensk riksdagsman.

EG-val

EG-parlamentet väljes vart femte år på en särskilt bestämd valdag i juni månad. Hittills har blott tre val hållits och aldrig, så vitt jag vet, tillsammans med de nationella valen. I EG-valen har hittills blott cirka 40 % av valmanskåren deltagit. Detta har inneburit att EG-parlamentet har fått en sammansättning som på intet vis reflekterar de politiska förhållandena i medlemsländerna, vilket i sin tur givetvis kan leda till spänningar mellan regeringar och

nationella parlament å ena sidan, och EG-parlamentet å andra sidan. Det har vidare inneburit att avståndet mellan väljare och valda blivit stort — 40 % av valmanskåren skapar inte ett stort politiskt medvetande.

Med detta som bakgrund kan man med fog ifrågasätta om EG-parlamentet fyller det första kriteriet på demokratin — att mötas med allmän acceptans av medborgarna eller etablerats tillräckligt nära väljarna.

Kravet på tydlighet i demokratins medel är centralt för medborgarnas förtroende för demokratin. I EG-parlamentet saknar man initiativrätt och blir därför upptagen mest med att obstruera ministrars beslut och Kommissionens förslag. I regeringars, nationella parlaments och i opinionsbildares ögon blir därför bilden av EG-parlamentet ofta negativ, ja ibland rent löjeväckande.

Nationella parlament

Spänningen mellan nationella parlament och EG-parlamentet är naturlig. Den har lett till allvarliga konflikter och lika allvarliga försök att bota bristerna. Emellertid blott med döljande metoder. Inte med genomgripande lösningar som på sikt kan leda till att en fast interrelation mellan dessa två parlamentsnivåer etableras.

Kravet på tydlighet i demokratins metoder är uppenbarligen inte uppfyllt i vad avser EG-parlamentet.

Internationell integration

Den internationella integrationen, i vilket sammanhang den än sker måste, för att bli bestående och effektiv, vila på starkt känd

folkvilja. I Sverige har vi ett tydligt bevis på detta då det gäller FN. Där vilar emellertid folkviljan mera på den goda saken än på acceptans av FNs mycket otydliga maktuppbyggnad. En så djupgående integration som den EG är och syftar till måste hämta sin acceptans av folken i ett demokratiskt styrelseskick, icke minst eftersom EG-integrationen stundom innebär stora påfrestningar på olika befolkningars uppfattning om integrationens nytta. Demokratin måste vara flexibel nog att finna fram till system som möter de krav integrationen ställer.

Således: en utveckling av EG-parlamentets makt möter inte de krav på demokratin som ställes av behovet av allmän acceptans, tydlighet, närhet eller flexibilitet.

EG-demokratins framtid

Enligt min, och många andras, uppfattning kan inte EGs integration fördjupas om inte demokratin som medel för att organisera maktstrukturerna tillämpas. Ej heller kan EG breddas om demokratins tydlighet och allmänna acceptans försvinner. Ett EG bortom den rent europeiska kulturgemenskapen förefaller därför uteslutet.

Demokratin kan säkras i EG först och främst genom att anknytningen till den nationella nivån göres tydlig och därefter genom att Montesquieus maktfördelningstes sättes i tillämpning.

Den nationella anknytningen kan säkras genom att en första kammare i parla-

mentet inrättas. Det nuvarande EG-parlamentet, dock väsentligt minskat i storlek, omvandlas till en andra kammare. Den första kammaren skall utgöras av det nuvarande ministerrådet — möjligen utökat med parlamentarikerinslag från de nationella parlamentens EG-utskott/markedsutvalg. Överläggningarna i hela parlamentet göres offentliga. Den nuvarande beslutsordningen — dvs med ministerrådet/första kammaren som den avgörande instansen — behålles, dock med en utvidgad rätt för andra kammaren att blockera frågor. Första kammaren är alltså en nationellt baserad kammare medan andra kammaren förblir en partipolitiskt arbetande kammare med samarbete partivis över nationella gränser. Möjligheten till en spännande debatt mellan ideologier och nationella intressen öppnar sig.

Kommissionen skulle i den här bilden fylla den traditionella regeringens roll. Alltså den verkställande och förslagsställande statsmakten. Första kammaren skulle kunna ha förslagsrätt medan andra kammaren skulle blott vara behandlande och granskande, möjligen med viss begränsad vetorätt i mycket centrala frågor. Granskningen av kommissionens verksamhet måste effektiviseras genom utökad frågerätt och rätt till insyn för parlamentets kamrar.

En sådan utveckling av demokratin i den Europeiska Unionen, bör bli Sveriges politik sedan vi blivit medlemmar i Unionen och därmed fått vår rätt att värna om demokratin — även inom Unionen, inte bara utifrån.